TOT DE DOOD ONS SCHEIDT DUURT TE LANG

Ook na 40 jaar huwelijk heb je nog een leven voor je. Het aantal zestigers dat gaat scheiden, is de laatste jaren dan ook verdubbeld. Een persoonlijk verhaal van een grijze scheiding. 'Zolang het nog te dragen is, ga je door.'

TEKST VERA SPAANS
ILLUSTRATIES JIP VAN DEN TOORN

Het verhaal van de breuk tussen twee Amsterdamse zestigers leest als een blauwdruk van een ‘grijze scheiding’. De details zijn uniek, de grote lijnen zijn soms verontrustend herkenbaar. Ze zijn nu net een paar maanden uit elkaar, na bijna 43 jaar samen. Ze zijn een van de velen: uit cijfers van het CBS blijkt dat het aantal zestigers dat een scheiding aanvraagt, in tien jaar tijd is verdubbeld.

We spreken hen afzonderlijk, maar vlak achter elkaar. Hun verhaal loopt synchroon als het gaat om de feiten, en uiteen waar het schrijnt.

De scheiding begint voor beiden op een heel ander moment. Hem staat het helder voor ogen: het was een vrijdagavond in september 2016. Hij weet het tijdstip zelfs nog: 21 uur. Na een stompzinnig meningsverschil liep hij het huis uit, pakte hij de auto en vertrok hij naar zijn boot in Friesland. Anderhalve week later kwam hij terug met de mededeling: ik wil scheiden.

Op de boot was hij gaan bedenken wat hij wilde doen, de rest van zijn leven. “Ik was 65 en had me voorgenomen om 80 te worden. Is dit wat ik de laatste jaren van mijn leven wil? We sliepen al elf, twaalf jaar niet meer bij elkaar, seks was een afgesloten hoofdstuk. Toen ik terugkwam, heb ik gezegd: ik heb het wel gezien. Zo heb ik er geen zin meer in. Ik wil leuke dingen doen, misschien wil ik ook wel een leuke date en leuke seks als het zo uitkomt. Zij zei: als je wilt neuken, ga je maar naar de hoeren.”

Hij is meteen aan de slag gegaan. Hij had twee zaken, een lening voor zijn boot, een schuld aan zijn stamrecht-bv. “Zolang we getrouwd waren, kon ik een huis kopen. Dus ik besloot: ik koop een flat. Dan kan zij lekker op dat appartement zitten, en ik zie wel wat ik doe. Maar voor je dat voor elkaar hebt... De bank wilde eerst dat alle financiën gladgestreken waren. Dus ik heb een van de zaken verkocht, allerlei financiële kunstgrepen gedaan. Daar gingen wel wat maanden overheen.”

Echt met haar gepraat, die maanden, heeft hij niet. “Ze wist wel dat ik ermee bezig was, het hing in de lucht. Maar ik ga niet de hele tijd zeggen: ik ga scheiden.”

Voor haar begint de scheiding pas een halfjaar later. Voor een jaarlijkse controle – zijn cholesterolgehalte is hoog, zij had een paar jaar geleden een hartaanval gekregen – gingen ze samen naar de huisarts. Het was maart 2017. De praktijkondersteuner zei tegen haar: “God, wat gaat jouw hart tekeer.” Toen heeft ze het eruit gegooid: “Weet je niet iemand met wie ik kan praten? Ik houd het niet meer thuis.”

Het was niet te harden, vertelt ze. Een ijzige sfeer, waarin alleen het hoognodige werd gezegd. Dat hij in september al gezegd had bij haar weg te willen, is voor haar geen bepalend moment geweest. “Hij zei dat wel vaker, tegen zijn vrienden, als ze gingen zeilen.”

De huisarts verwees haar door naar een psycholoog. Via nog een aantal hulpverleners belandde ze bij mediator Rebecca Leeuwenberg. Het was moeilijk, zegt ze, om iemand te vinden bij wie ze terecht-kon. “Ik wilde het nog niet aan de grote klok hangen, maar wel met iemand pra- →

FINANCIËN

Het grootste struikelblok als mensen op latere leeftijd uit elkaar gaan: het huis. Wie in de jaren zeventig in Amsterdam een huis kocht voor twee ton in guldens, heeft nu een overwaarde van ongeveer een miljoen. In euro’s. Dat is natuurlijk fijn – maar koop de ander maar eens uit. Een hypotheek van vijf ton krijg je niet zomaar, zeker niet op latere leeftijd. Hypotheekverstrekkers kijken vanaf je 55ste ook naar wat je binnenkrijgt na je pensioen.
Annemarie van Doorn, mediator met een financieel-fiscale achtergrond, zegt: “En dan heb je niet alleen een lager inkomen, maar zit je ook in een andere belastingschaal, waardoor je aftrek lager is.”
Het kan ook anders: Van Doorn kent een echtpaar dat in scheiding ligt. Zij heeft multiple sclerose; ze zijn overeengekomen dat zij in het huis kan blijven wonen en de hypotheekrente betaalt en hij een huurhuis neemt. Over twee jaar gaan weliswaar haar lasten omhoog – dan accepteert de fiscus niet meer dat zijn deel van de hypotheekrente aftrekbaar is van de belastingen – maar ze kan er wel blijven wonen. Tot haar gezondheid het niet meer toelaat. Dan verkopen ze het huis en delen ze in de opbrengst. Een redelijke oplossing, des te belangrijker ook vanwege de impact die een scheiding op (volwassen) kinderen kan hebben: nu laat vader moeder tenminste niet met de rommel zitten.

HOE LANG HET LEUK IS GEWEEST? HIJ: ‘BIJ VLAGEN’, ZIJ: ‘ANDERHALF JAAR’

ten. Het was lastig een geschikt persoon te vinden. En dan moest mijn man er ook nog eens mee willen praten. Ik wist zeker: Rebecca is een leuke meid om te zien, dat wil ie wel. Als het een geitenwollensokkentype was geweest, was ie niet meegegaan.”

GRAPPENMAKER

Bij dat eerste gesprek bij de mediator bleek dat zij helemaal niet wilde dat hij een huis voor haar kocht. Hij: “Ik had dat niet gevraagd, nee, niet in die vorm. Ze wist dat ik ermee bezig was. Zij had gezegd: als we gaan scheiden, wil ik dat we echt helemaal los zijn van elkaar.”

Grappenmaker, zegt zij er nu over. “Een huis kopen? Voor mij? We hebben het hier over vorig jaar, hè? Wat kun je kopen voor nog geen tweeënhalve ton? Helemaal niets.”

Over hun eerste ontmoeting zijn ze het eens. Die was op 11 april 1975 in Club Privé, een tent van Henk van der Meijden waar veel BN’ers kwamen. Ze raakten aan de praat om 00.30 uur, en kwamen erachter dat ze gemeenschappelijke vrienden hadden. Dezelfde avond nam hij haar mee uit eten. Ze ging met hem mee naar huis om foto’s te kijken, en is nooit meer weggegaan. Precies vier jaar later, 11 april 1979, trouwden ze. In maart van dit jaar zijn ze gescheiden, na een relatie van bijna 43 jaar.

Hoe lang het leuk is geweest?
Hij: “Bij vlagen.”
Zij: “Anderhalf jaar.”

Hoe gaat dat? Je werkt, je hebt een huisje, je krijgt veel visite. Je gaat gewoon door in het gebeuren, zegt zij. “En ik hield evengoed van hem hè, je kon verschrikkelijk met hem lachen. Ik vond het een heel aardige knul. Hij had veel familie: er was altijd reuring.” Maar als ze nu jonge mensen ziet die gaan trouwen, denkt ze: meissie, jongen, waar begin je aan?

Een grote stommiteit, zegt hij, is dat ze op een gegeven moment in een appartement zijn gaan wonen direct naast zijn ouders. Hun slaapkamers werden slechts door één dun wandje van elkaar gescheiden. De kinderen zijn dan ook verwekt op vakantie. De zoon in Noorwegen, de dochter in Oostenrijk. “We zeiden weleens voor de grap: laten we maar niet meer met vakantie gaan, twee kinderen is genoeg.”

Dat de dochter werd geboren, is nog bijzonder. Na de zware bevalling van de zoon was de lol voor haar er wel af. Hij: “Op skivakantie in Oostenrijk waren we een avond op stap geweest, het huis was vol Zweedse meiden. Dat had invloed op mijn stemming. Zij had toen zoiets: vooruit dan maar, als je daarna maar gaat slapen. Een gouden schot was het.”

Het heeft er, zegt hij, gewoon nooit erg in gezeten. “Ik heb nooit leren ruziemaken. Mijn ouders hadden zeven kinderen. Als zij al onenigheid hadden, bewaarden ze dat tot iedereen naar bed was en werd dat op zachte toon in de slaapkamer uitgesproken. Als ik me machteloos voel, klap ik dicht, of ik ga op mijn kantoor zitten. Ik kan haar heel goed doodzwijgen. Mijn ex is een echte Jordanese. Zij kan enorm uitbarsten, dan vliegen de schalen door de kamer. De laatste jaren gaat het beter, maar het is weleens gebeurd dat de muren net gesaust waren en dat het een week later weer kon worden gedaan.”

SCHIJTERIGHEID

Het litteken boven zijn wenkbrauw dateert van begin jaren negentig. Hij had ‘een juffrouw’ leren kennen in Amsterdam. “Dat was heel spannend. Fantastische seks. Het heeft een paar maanden geduurd, de kinderen waren toen 7 en 9. Op een gegeven moment kwam het uit. Ik stuurde erop aan, ik wilde van het liegen af. Mijn vrouw werd woedend. Ze kon goed mikken, en mikte nu niet op de muur, maar op mijn hoofd, met een asbak.”

Hij besloot bij haar te blijven. Uit schijterigheid, zegt hij. Hij was bang voor de consequenties. Ze hadden een dure hypotheek, hij had nog niet zo lang een nieuwe baan. En hij was bang voor wat hij om zich heen zag gebeuren: de kinderen die als wapen werden gebruikt om ‘die ellendige papa’ in de tang te nemen, de vader die wordt gedwongen allemaal leuke dingen met zijn kinderen te doen waar hij eigenlijk helemaal geen zin in heeft, alleen omdat het ‘zijn dag’ is. “Dat zal me niet gebeuren, dacht ik. Dus ik heb me op mijn werk gestort.”

Waarom zij hem niet de deur heeft gewezen? Geen idee, zegt hij. “Dat zul je aan haar moeten vragen.”

LIEGEN

Zij kijkt gekwetst als we haar die vraag voorleggen. “Wat dacht je van de liefde?” zegt ze. “En ik had ook wel begrip. Je hebt kleine kinderen, en je man komt seksueel niet meer aan bod. Toen ik erachter kwam, heb ik gezegd: je moet nu kiezen, voor mij, maar niet omdat ik de kinderen heb want dat vind ik niet eerlijk. En toen heeft ie voor mij gekozen. Maar eigenlijk is hij nooit helemaal voor mij gegaan.”

Dat verhaal van die asbak, dat kan ze bevestigen. “Dat was niet eens vanwege de affaire, maar vanwege het feit dat ie al maanden aan het liegen was. Als je daar dan achter komt, word je zó boos. En ik probeerde nog heel koel te blijven.” Een tevreden lachje: “Ik had goed gemikt.”

Ze hebben al veel eerder gesproken over scheiden, maar er was nooit geld, zegt ze. “Toen hij 65 werd, kon het, want toen kreeg hij pensioen. Daardoor kon ik geld van hem krijgen.”

Ze heeft zelf altijd gewerkt, maar steeds in kleine baantjes. Een carrière kun je het niet noemen. Toen de kinderen klein waren, werkte ze als oproepkracht bij een kinderdagverblijf.

“Wat ik zag, waren moeders die om zes uur de kinderen moesten halen, maar dan te laat kwamen doordat ze in de file stonden. Ik vond dat zo naar, voor die moeders ook, dat ik dacht: ik sluit mezelf maar eventjes uit. Ik zorg dat het thuis allemaal voor elkaar komt. Mijn man was veel op reis, op hem kon ik dus niet bouwen.”

In haar buurt bleef iedereen thuis om op de kinderen te passen. “Als je werkte, moest je je een beetje schamen.” En scheiden? Dat kon al helemaal niet. “Wij wisten ook niet zo goed hoe. We zouden het huis moeten verkopen, en waar moesten we dan gaan wonen?”

Nu denkt ze: als je echt heel kwaad bent, onderneem je stappen. Maar zolang het nog te dragen is, ga je door. “Dan probeer je van je leven het beste te maken.”

Het grote probleem was geld. Ze waren getrouwd onder huwelijkse voorwaarden, maar hadden nooit een jaarlijkse afrekening gemaakt. Dan word je alsnog aangeslagen alsof je getrouwd bent in gemeenschap van goederen, en had zij dus recht op de helft. Zij dacht dat het veel meer was dan het was: de economische crisis had een flinke wissel getrokken op hun bedrijf, en zij had zich nooit in de financiën verdiept.

Hij: “Zij haakte altijd binnen vijf minuten af.”

Zij: “Als ik hem vroeg, leg het me nou eens uit, dan zei hij: dat snap je toch niet.”

Als ze één advies mag geven: kijk mee met de financiën. “Ik ben er bekaaid van afgekomen. Ik wilde een advocaat nemen, maar van welk geld? Een pro-Deoadvocaat zei: wat komt u hier eigenlijk doen? Op een gegeven moment dacht ik: ik kap ermee, dit is niet goed voor mijn bloeddruk.”

Ze woont nu nog in hun huurhuis, hartje centrum. Zonde van het geld, vindt hij. Maar zij is nog niet klaar voor een ander huis. “Ik trek het nog niet om naar Amsterdam-Noord te gaan en op een flatje te zitten. Ik vind het al een heel pijnlijke periode, en om dan ook nog eens te verhuizen... Ik weet dat er mensen zijn die het erger hebben, maar scheiden is wel een beetje lijden.”

Hij woont inmiddels buiten de stad. Van daten is het nog niet echt gekomen. Het dorp waar hij woont is wellicht niet het ideale jachtterrein, denkt hij, en welke vrouw zit er nou te wachten op een man die maar 2000 euro per maand te besteden heeft?

De kinderen waren duidelijk in hun reactie. “Dit hadden jullie al twintig jaar eerder moeten doen,” zei hun dochter. Maar, had hij tegengeworpen, als we uit elkaar waren gegaan, had ik je nooit een appartement kunnen geven, of je opleiding kunnen betalen. “Dat had ik dan toch ook niet gemist,” was haar antwoord. “Je hebt mij er geen plezier mee gedaan door thuis te blijven.” Hij pauzeert even. “Dat was wel confronterend.”

Binnenkort gaan ze voor het eerst weer samen op pad, naar een feestje van een gemeenschappelijke vriendin. Zij rijdt met hem mee. Het verbaast hem dat ze zomaar ja zei op zijn aanbod. Zij: “Ik probeer stoer te doen, modern te zijn. Maar het doet ontzettend pijn.” ●

VAAK KAN HIJ VERDER, ZIJ NIET

In haar praktijk ziet ze steeds vaker mensen die op latere leeftijd uit elkaar gaan. Mediator Rebecca Leeuwenberg runt met een compagnon het bureau Goed Uit Elkaar. “Voor babyboomers was scheiden met jonge kinderen not done,” zegt ze. Het is vaak de zorg voor hen die de relatie gaande houdt. “Als de kinderen uit huis gaan, vragen mensen zich af: wat hebben wij nog samen?”
Als de man met pensioen gaat, ontstaat soms een botsing van verwachtingen: zij hoopt veel leuke dingen samen te doen, terwijl hij graag wat tijd alleen wil. En: vroeger was je ‘oud’ op je 65ste, nu heb je dan in principe nog 20, 30 jaar te gaan. “Mensen stellen zichzelf de vraag: wil ik al die tijd nog bij deze partner blijven?”
De grote vragen gaan altijd over geld. Grof gezegd: zij is bang financiële afspraken te maken die niet blijken te kloppen, hij wil haar graag goed achterlaten. “Bij een ‘grijze scheiding’ hoef je geen ouderschapsplan te maken, want de kinderen zijn meerderjarig. Dat scheelt, maar financiële onderwerpen spelen bij hen juist meer.” De huidige generatie ouderen heeft vaak werk en zorg ongelijk verdeeld. Als een vrouw ging trouwen, stopte zij met werken. Zij kan nu geen carrière meer opbouwen.
De verwijten klinken weleens in haar spreekkamer: “Een vrouw die zegt dat haar man zijn carrière heeft kunnen voortzetten doordat zij gestopt is met werken. Nu ze uit elkaar gaan, kan hij verder, want hij heeft iets opgebouwd. Zij moet opnieuw beginnen, en neemt dat hem wel kwalijk. Ze wil niet afhankelijk zijn van zijn geld, maar kan eigenlijk niet anders.”
Leeuwenberg heeft één klemmend advies voor mensen in scheiding: wees je bewust van de gevolgen als je erover praat met anderen. “Vrienden en familie kunnen nog weleens ‘helpen’ met tips en tricks, waardoor ze soms onbedoeld mensen tegen elkaar op kunnen zetten. Ik zeg dan: leg alles ook bij mij neer, en praat met andere deskundigen. Zet pas je handtekening als je je goed hebt geïnformeerd en je je er zelf goed bij voelt.”